

Bränningen

Medlemsblad för Söderhamns Kust & Skärgårdsförening

- Årgång 32 -

Nr 3 2019

INTRESSANT
LÄSNING

14 MEDVERKANDE
I DETTA NUMMER

Innehåll:

Sid 2	<i>Ordförandeord</i>	Sid 8-9	<i>Österdagarna</i>
Sid 3	<i>Höstkrönika</i>	Sid 10	<i>Bergqvistbåtar</i>
Sid 4	<i>St Olav Waterway</i>	Sid 11	<i>Strandstädning</i>
Sid 5	<i>Skärgårdsvandringen</i>	Sid 12	<i>Filmen "Bränningar"</i>
Sid 6	<i>Storjungfruns kapell 400 år</i>	Sid 13	<i>Fritidsfisket i havet</i>
Sid 7	<i>Innovationer på Storjungfrun</i>	Sid 14	<i>Skarvjakt i Ljusne</i>
Sid 16 ADVENTSKAFFE			

Ordföranden har ordet

Skärgårdens problem är många, men kanske ändå väldigt små för oss som bor i Söderhamns skärgård. Jag har under många år varit styrelseledamot i Skärgårdarnas Riksförbund och dessutom haft förmånen att få delta i det internationella samarbetet för Europas små öar. Har besökt öar i Danmark, Frankrike, Skottland, Grekland, och Finland. Öar som är beroende av färjor och flygförbindelser. En ö som var beroende av daglig tillförsel av matvaror, dessutom från "fiendeland".

Här i Söderhamn är avstånden så små och dessutom lever vi på öarna, mest under sommartid. Våra fastboende är få och kan räknas på en hands fingrar. Vårt största problem verkar nu vara Skarven. Det är sällan en fågelart kan orsaka så stora problem. Nu är det i första hand de som fiskar som har problem, samt de som bor nära häckningsplatserna. Det stora problemet är att arten hela tiden ökar i antal.

Vad kan man nu göra åt skarvproblemet. Detta skall vi försöka belysa genom att inbjuda till ett seminarium om Skarven. Alla är välkomna att lyssna och framförallt komma med förslag hur vi skall få någon form av balans, i skarvpopulationen. Vi har inbjudit Länsstyrelsen, kommunen och politiker som uttalat sig om Skarvproblematiken. Därefter hoppas vi på intressanta diskussioner i "bikupor" och en avslutande paneldebatt. Pricka för den 18 nov i era almanackor.

Sommaren har för Skärgårdsföreningen varit mycket aktiv, Museiresa, Strandstädning, Österdagarna, Skärgårdsvandring och 400 års jubiléet av Storjungfruns kapell, men detta kan ni läsa om mera på annan plats i tidningen.

Det är heller inte så långt till Årsmötet i mars månad. Vi är två som aviserat att vi skall lämna styrelsearbetet. Många har fått för sig att det inte är på allvar, men det är det. Jag har passerat de 80-årsstrecket och jag har ett minne från 80-talet då jag

var med i en kommunal nämnd. Vi hade ett viktigt möte, men ordföranden dök aldrig upp. Jag fick hoppa in som reserv, efter ett telefonsamtal dök han upp efter lunch. Lite sloköt meddelade han att han glömt mötet. Jag är rädd att detta även skall drabba mig, jag känner tendenser åt det hållet.

Vi har ingen valberedning, snälla ni hjälp oss. Kom med förslag...! De behöver inte vara tillfrågade, det kan vi ordna.

Hjälp !!!

/Lennart A

Att man börjar bli gammal illustrerar denna bild. Den näst yngste sonen fyller 50 år och äldsta barn-barnet 30 år. Jag själv och Helags fjällstations första stuga är 80 år. På bilden totalt en samling på 240 år.

Om någon drabbas av plötsligt hjärtstopp är tiden avgörande. Hjärtstartare och hjärtlung-räddning är den viktigaste åtgärden.

på www.hjartstartarregistret.se finns all info om var hjärtstartare finns.

OMSLAGSBILD:

Per Olov Lindström med båt och lägenhet på Sjötullgatan i Söderhamn har besökt många hamnar längs kusterna med sin kära motorseglare "ELIN II". Men detta "exotiska" träd finns närmare än man kan tro, på Storjungfrun, en rönn lite norr om Kalkudden och Kalkuddsviken på västra sidan... Detta vill P.O. gärna dela med sig av...

/s.c./

September på "Grunna" - en höstkrönika

Vi har lagt ut i vår Fisherman och Bengt genar ut ur Dragedsviken, den som är pepprad med grynnor... När vi passerat Örarna kommer nordostdyningen, men snart landar vi i Prästgrundets lugna lagun. Ingen annan båt är där, vi blir ensamma på ön.

Vintrat har vi redan gjort. Burit ner utegruppen till sjöboden, tagit in grillen, skurat ur vattentunnan, slängt vissa

Utsikt från norr

blommor...Men SMHI har ju lovat finväder nu i slutet av september. Ingen sol, men 12 grader ute och vindstilla. Inne i stugan är det dock kallt, så här ska eldas braskamin. Vi hämtar vatten och hugger upp ved. Beundrar blåklockor, röda rönnbär och orange lönnlöv. Och lyssnar på tystnaden efter sjöfåglaorna som dragit söderut. Men så, ett litet knirpande från en gärdsmyg.

Skymningen faller fort och vi tänder stormlyktorna. Någon stjärnskådning kommer det inte bli, det är ju mulet tyvärr. Och när vi törnat in efter kvällsmaten sover vi alldeles för länge, för inget väcker oss.

Bara tomma gällor sen länge

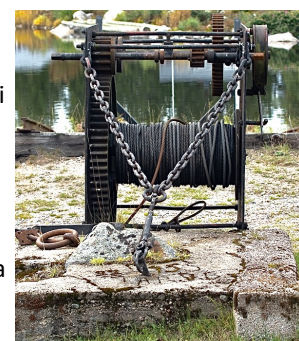
Stilleben på Kjellins brygga

Vintermössa på pumpen

Nyupptäckt äppelträd!

Spel väntar på att dra upp båtar

Nästa förmiddag knackar det på och in kliver Kurt och Katarina, som är ute över dagen för att vintra. Över en kopp kaffe ventilerar vi viktiga saker. Visst var det en blåssommar. Stugor har fått nya ägare. Och när ska vi ta upp båtarna..?

Sen går vi stigen genom gammelskogen till Västerviken. Badbryggan är uppdragen och tystnaden bryts av skrin vid Tärnsharet, fågelkobben. Ett efterseglat gäng måsar cirkulerar över vattnet, där det vakar. En öring??

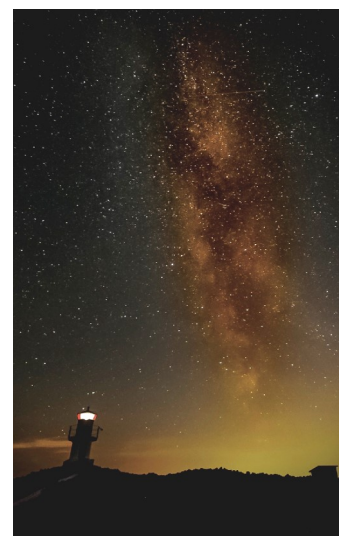
Väl tillbaka i stugan kånkar vi ut grillen igen. Biff med bea och åter blir våra tända lyktor enda ljuspunkterna i mörkret, bortsett från fyrens blänk.

Nästa morgon bjuder på krispig luft och strålände sol...Typiskt, idag ska vi ju i land igen. Bara bita ihop och packa ihop det sista. Havet ligger stilla med bara små krusningar på ytan och det hägrar i nordväst. Snart kommer regn och kuling och båtarna ska upp.

Hej då, Grunna!

Text Barbro Rabenius

Foto Bengt Haglund

Vintergatan (i somras vid klart väder)

IN MEMORIAM

Lars Brolin, en expert på bland annat Söderhamns sjöfartshistoria, har avlidit.

1776 kom familjen Brolin till Söderhamn och etablerade sig inom handel, rederiverksamhet och skeppsbyggeri. En intressant historia, som Lars hade i huvudet och kunde plocka fram närhelst han fick en fråga. Att dela med sig av sina kunskaper till vår förening var självklart för Lars.

Detta kommer vi att sakna!

På bilden, från 2008, sitter Lars i sin lägenhet i Stugsund, omgiven av marina föremål men även av pärmor och album fyllda med sån't, som berättar om hur det en gång var. Vi får återkomma till detta i senare nummer av Bränningen.

Lars skulle ha fyllt 73 år den 9 november.

/Sture Claesson

St Olav Waterway

I sommar invigdes St Olav Waterway, pilgrimsleden från Åbo till Trondheim, som så många pilgrimer under åren seglat och gått för att få se St Olavs heliga ben i Nidarosdomen. Numera är det hela i form av ett näringslivsprojekt för att göra Jungfrukustleden ännu mer turistvänlig och ålänningarna bidrar med den tju-siga galeasen Albanus, byggd på Åland av sponsorer och ideella krafter.

Galeasen Albanus ytterst på piren och Storjungfruns säregna natur fotograferad från stigen till kapellet.

Undertecknad i sällskap med dottern Merit var med på sträckan Axmarbruk – Söderhamn.

Åskådare vinkade när vi gled förbi och när skeppskocken plockade fram skeppsskorpor och dragspel så var skärgårdsidyllen fulländad.

Vi lade mycket smidigt till bredvid Moa och Albanus välkomnades med pompa och ståt av Söderhamns spelmansgille, kommunalråd och en stor skara nyfikna söderhamnare. Efter en fantastisk dag till sjöss tillsammans med proffsig och trevlig besättning gick vi passagerare, något urlåsta, men mycket nöjda och glada, hem till vårt.

Vid pennan Pär Ljusberg
Vid kameran Merit Ljusberg

År 1986 bildades **Skeppsföreningen Albanus r.f.** för att bygga en från *bondeseglationstiden* traditionell åländsk galeas. Syftet med byggprojektet var att ta tillvara lokala skeppsbyggnadskunskaper, samt att bygga ett fartyg lämpat för ungdomsseglingar.

Albanus är byggd av åländskt virke, efter en förlaga från 1904 med samma namn. Den tidigare Albanus byggdes av skeppsbyggmästare Johan August Henriksson i Äppelö, Hammarland. /från hemsidan/

På delar av resan fick betalande gäster delta och undertecknad klev i sällskap av dottern Merit ombord för sträckan Axmar bruk – Söderhamn. Den 11:e juni bar det av. I den lite kyliga men soliga morgonen gick vi för motor första sträckan till Storjungfrun, detta då vinden låg stick i stäv och en madam som Albanus har ganska dåliga kryssningsegenskaper. Ett pärlband av bekanta öar bredde ut sig efter färden. Kusön, Kusökalv, Kalvhararna, Tupparna och till slut Storjungfrun vars mäktiga fyrtorn dök upp i norr.

Vår eminenta medföljande guide, arkeologen Elsie Hovanta, visade oss runt på ön. Kapellet, gammelhamnen samt fyren besöktes.

Efter en fantastiskt god lunch på båten gick resan vidare och seglen kunde äntligen hissas. Vi medföljande resenärer fick efter bästa för-måga hjälpa till att sätta segel. Vinden var frisk och vi stortrivdes i den något kyliga vinden. Så småningom dök den gamla lotsutkiken på Rönnskär upp och färden styrdes in i Söderhamns vackra skärgård med sina vackra gross-handlarvillor präländes i eftermiddagssolen. Under hela infärden uppvaktades vi av intresserade småbåtar och kusträdningen kom ut och eskorterade oss en liten stund. Glada

-Efter en fantastiskt god lunch på båten gick resan vidare och seglen kunde äntligen hissas.

-Albanus vackra akterspegel med namnbrädan, här förtöjd innanför Storjungfruns hamnpir.

Skärgårdsvandringen den 17 juli

Stålnäset är ett litet kustområde på norra sidan av yttre Norr fjärd, men ack så mycket det finns att se där. Det fick vi erfara under ledning av Lennart Andersson en härlig dag i juni: Storsand, Palmängstorpet, Nilestenen, Stortjärn, Stålnäs fiskeläge, Korshamn ligger längs den kultur- och naturstig som kommit till på initiativ av Lennart Andersson och som vem som helst kan gå när som helst.

Klockan nio startade vi. Nio deltagare samlade på parkeringen vid Storsand.

Vi följde stigen och markeringarna på trädstammarna och kom efter en dryg kilometer till resterna efter torpet i Palmäng med dess historia.

Dit kom i slutet av 1800-talet Per Johan "Petter" Johansson från Enångar gift med Maria Sofia Nissfolk.

Här i Palmäng byggde Petter tillsammans med en halvbror Henrik Berglund ett hus för två familjer. Petter och Maj-Sofi fick elva barn varav två dog som spädbarn. Tre av bröderna, Axel, Alfred och Olle fiskade sedan på Skatan, de gick under namnet "Pettrarna".

Sedan vandrade vi vidare och kom till ett klapperstensfält format en gång av vattnet när det var högre eller snarare när jordytan var lägre.

Ungefär mitt på området ligger "Nilestenen", även den utmärkt på anslagstavlan uppe till vänster. Detta flyttblock är det 8:e i storlek i Sverige. Ingen vågade använda stegen som fanns där.

Vid Nilestenen rastade vi en stund.

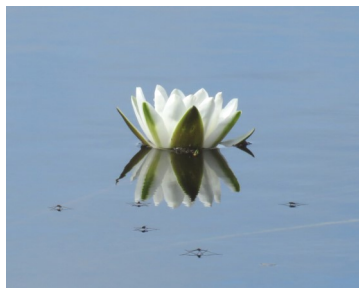

Klapperstensfältet var imponerande.

Rester efter Palmängstorpet, husgeråd, virke, källare.

Paus vid Stortjärnens grillplats.

I vattnet näckrosor och skräddare.

"Korshamn" med anor från medeltiden, men den hamnen ligger i dag torrlagd en bit upp i skogen.

Innan Korshamn tog Lennart oss med sin båt över till Stålnäs fiskeläge för lunch, där gamla stugor och båthus nu är välskötta sommarnöjen. Här är vi på den gamla gällan där strömmingsskötarna en gång hängdes på tork, från början av 1800-talet fram till någon gång på 1950-talet. De sista som fiskade på Stålnäs var Johan och Christin Sundman från Forsbacka, vars stugor nu ägs av barnbarnen.

Hur fiskarlivet tedde sig på den tiden skildrar författaren, med Stålnäsanknytning, Wiktor Norin i ett par av sina romaner: "Fiskarhustru" och "Farväl till seglen".

Lars och Birgit Lodmark, Roger och Anne-Marie Bergström, Göran och Elisabeth Hansson, Alvin och Sture Claesson (som också skrivit och plåtat), tackar för en mycket givande dag!

400-årsjubiléet av Storjungfruns kapell

Söderhamns stad fyller 400 år 2020, men redan nu 2019, har det firats ett 400 års-minne. Det är Storjungfruns kapell som helgen den 20–21 juli firades i dagarna två med musik, jubileumsgudstjänst och extra festligt fika i samlingsalen nära fyren.

Kapellets historia går tillbaka till tidigt 1600-tal. Efter undersökning med Kol 14-metoden för ett antal år sedan, konstaterades att stockarna i kapellet fälldes 1618 och troligen byggdes kapellet upp 1619. Vilka som byggt kapellet är oklart. Var det Gävlefiskare eller lokala fiskare? När Söderhamns stad stiftades ingick Storjungfrun i stadens ägo. Frågor att fundera över hur det kom sig att kapellet byggdes året innan Söderhamn blev stad och av vilka?

Lördag den 20 juli avgick passagerarbåten "Hulda" kl 11 från Stenö och på söndag kl 9.

Under den första dagen var det musikgudstjänst

Soligt och varmt och ett nästan fullsatt kapell. Christina Hedin talade, Martina Sahlin och Jonas Eklund underhöll med ett fantastiskt musikprogram. På kapellets dörr finns många gamla årtal inristade...

FOTO: Sture Claesson

i kapellet. Den leddes av Christina Hedin, församlingspedagog i Söder-

hamns församling. Hon talade bland annat om kapellets funktion och betydelse för en arbetande fiskarbefolkning sammanvävt med Martina Sahlins och Jonas Eklunds sång och musik. Efter högtiden bjöds på kyrkkaffe vid den samlingsal som ligger vid uthyrningsstugorna vid fyren. Före gudstjänsten var fyren också öppen för besökare och Lars Lindstedt berättade om den.

Den andra dagen, söndagen, som var den officiella 400-årsdagen ägnades bl.a. åt en arkeologisk vandring med Elise Hovanta och Lars Lindstedt som guider. Elise Hovanta gjorde 2009 en kulturhistorisk inventering av Storjungfrun och 2010 anordnade Skärgårdsföreningen också en vandring med Elise Hovanta, som då sträckte sig även till västra delen av ön.

Nu lotsade hon oss runt i området kring fyrhamnen och kapellet, där de flesta fynden gjordes under inventeringen. Strandlinjens förändringar kunde vi observera, en minnessten efter en fartygsförlisning samt ett gravröse och en plats där en penningkatt hittats.

Ett 40-tal deltog i årets vandring, som därefter följdes av jubileumsgudstjänst i kapellet. Den förrättades av komministrarna Eva Brolin och Sven-Erik Hägerlind och för musiken svarade kyrkomusiker Lennart Ericsson, tillsammans med dottern Sara-Rebecka som solist.

>>>>

Ett 40-tal deltog i årets vandring. T.v. arkeolog Elise Hovanta och Lars Lindstedt i blått. I bakgrunden det jubilerande kapellet.

FOTO: Lennart Andersson

Elise Hovanta och Lars Lindstedt visar på den minnessten som hittats med inskriptioner om en förlisning av en slup från Gudmundrå år 1851, då en 17-årig kock drunknade. FOTO: Lennart Andersson
Lilla bilden på själva inristningen är tagen 2010 av Sture Claesson.

Barbro Olsson och Per-Håkan Laurin överlämnade också en kollektihåv till kapellet, där Barbro sytt håven av sälskinn och Per-Håkan tillverkat skaftet, med smide vid fästet och träsnideri i handtaget och dess ände. Håven invigdes och den insamlade kollekten gick till Sjöräddningen.

Efter gudstjänsten följde jubileumskaffe med dopp och en föreläsning av Lars Nylander om hälsingeapellens historia med speciell inriktning på Storjungfruns kapell.

Fyrvisning ägde rum även under söndagen. Totalt besökte cirka 100 personer fyren och man kunde även beskåda hela Söderhamns skärgård i strålande sol.

Lars Lindstedt och Barbro Olsson med den nyinvigda kollektihåven. FOTO: Björn Hedman

Antikvarie Lars Nylander berättar om hälsingekapellen. FOTO: Björn Hedman

Båtarna fylldes sedan snabbt när himlen blev allt mörkare och ett väntande oväder var på gång. Färden mot Stenö blev ändå ganska lugn, och en nöjd skara tackade arrangörerna Kyrkan och Skärgårdsföreningen för en trevlig dag fylld med många historiska inblickar.

Lennart Andersson

Innovationer på Storjungfrun

Två arbetspråmar från firma Frakt & Kusttjänst vid iordningställandet av kommunens tilläggsplats.

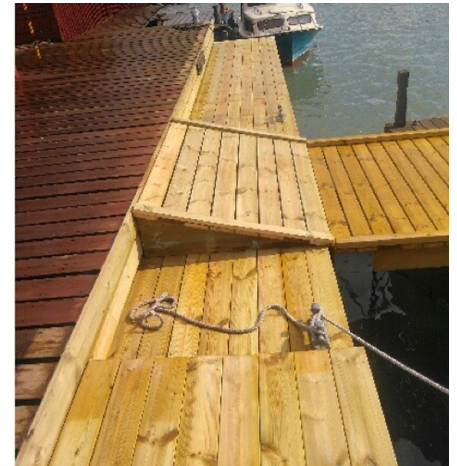

FOTO: Anders Burman

Andra etappen med belysning på Storjungfrun avslutades i augusti, så nu är även piren belyst och bastu och soprum har försetts med belysning både ute och inne.

Solcellerna som laddar stora batterier sitter vid kajen, på bastun och vid sopstationen och strömmen omvandlas till 220 volt.

Längs landgången upp mot fyren och längs hela piren lyser lampor med ett välkomnande ljus när mörkret faller på.

Kajen, där turistbåten Hulda lägger till, har fått en rejäl upprustning med ny stenkista genom Frakt & Kusttjänst i Söderhamn. En ny ramp anpassad för flytbryggan har också iordningställt. Kajen ägs av kommunen medan sjöboden är privatägd. Nästa projekt från kommunen är Wi-fi uppkoppling för turisterna nästa säsong.

/Anders Burman

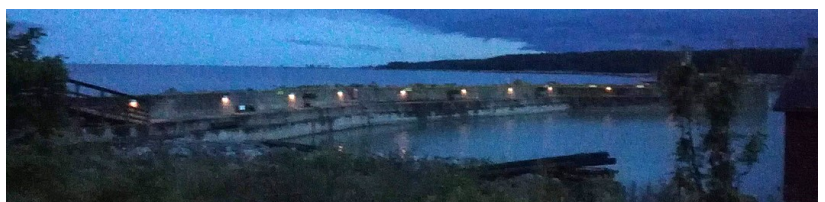

FOTO: Anders Burman

Guidade turerna populärt inslag under Österdagarna i Söderhamn

Göran Forslund och Denny Månsson ser till att ingen undgår nålsögat. Här är det Mari-Anne Claesson och Lotten Löfblad-Widegren som vill in.

Österdagarna genomfördes för sjunde året i rad och samlade som vanligt många intresserade Söderhamnare. En och annan turist dök också upp.

Över 120 deltog i de guidade turerna på Öster. Det var nog det bästa resultatet hitintills. Kvällsevenemanget var något sämre än tidigare och vi får se om vi inte stryker det passet nästa år. Martina Sahlin och Jonas Eklund som underhöll på torsdag uppskattade miljön och publiken och bjöd på extranummer.

Kapten Westman på ångaren "Bottenhafvet", som förlista 1895 och **kapten lösskagg** (ny för i år), **fru Månsson**, **Grisflickorna** och **Valfrid Eriksson** är figurer som deltagarna i guideturen uppskattar.

Valfrid Erikssons fundering:

- "Jag är kanske inte den mest berömda personen i Söderhamn, men ändå hedrad med en staty, medans berömdheter som Jan Johansson fått nöja sig med en grusplätt, skandal..."

Gäddans servering var fullsatt vid Martina Sahlins och Jonas Eklunds framträdande

Publiken är på plats med kaffe och hembakt, som ingår i entrébiljetten. De praktiska bänkborden, som införskaffades för ett par år sedan kommer väl till pass och i utställningsrummet visar Sally Marie Schöning sina tavlor, inspirerad av bland annat

skärgårdsbåten "MOA". I den andra utställningslokalen "Galleri GÄDDAN" tittar de trogna österdagsbesökarna och sommarsöderhamnarna på Sandskär, Anneli och Stig Nillbrand, in till Pär Ljusberg, med Pär och Lena Ljusbergs träskulpturer och tavlor.

I höst skall en ordentlig utvärdering ske, vi måste framförallt titta på ekonomin. Arrangemanget går knappt ihop idag, vi har nog varit för billiga.

/Lennart Andersson, ordförande i Kust-och Skärgårdsföreningen

Kapten Lösskäggs -Björn Lodmark- slänger käft med kapten Westman, alias Lars Lodmark. Och pigorna, som i år spelades av Irma Enebog och Alva Wixner, är på väg med skulor till grisarna.

ARNA 2019

A, Hans F, Sture C

Martina Sahlin och Jonas Eklund underhåll under torsdagen.

Valfrid Eriksson spelades av Lennart Andersson.

Gunilla Häggbom som Gumman Månsson på väg hem med lite råvaror som skall bli soppa och smörgåsar. Det skall hon sälja till arbetarna i Sandarne för att dryga ut hushållskassan. Här hälsar kapten Westman och växlar några ord med gumman Månsson.

Anders Torén berättar om båtar och fiskare

FOTO: Sture Claesson

I förra numret av Bränningen började en artikelserie om fiskebåtar i Söderhamnsområdet. Anders Toréns stora båtintresse fick en skjuts när han i Borka såg en förteckning över Bergqvistbåtar och började forska vidare. Förutom lokala båtbyggerier som Schönnings i Borg, Nyman & Olssons i Forsbacka, Bröderna Hålléns i Sjövik, Jonte Mickelssons i Mjölås så kom ett stort antal båtar bland annat från Erik Bergqvists båtbyggeri i Enånger.

Inte mindre än 15 av cirka 85 fiskebåtar, som Erik Bergqvist byggde, var beställda av söderhamnsfiskare. Jag berättade i förra Bränningen om den femte båt som Bergqvist byggde och som gick till E O Wadsten i Skärså, år 1931. Vi fortsätter nu med dessa Bergqvistbåtar, som var så populära bland Gästrike- och Hälsingefiskare. Den 25:e båten, som Erik Bergqvist byggde, gick till Erik Eriksson 1939, också Skärsåfiskare, men han hade båten endast en kortare tid innan den såldes, okänt till vem. Det finns inga bilder av båten.

Erik Eriksson även kallad "Ers-Pers-Erik" hade rökeri i Skärså tillsammans med brodern Anders. Diplom för fin surströmming fick de också, 4 oktober 1927.

Per Erik försörjde sig på fiske i Skärså och bodde då med sin familj i en fiskarstuga på Nordskär. Under vintrarna bodde de i Ers-Pers-gården i Skensta, Norrala, och arbetade med timmerturning vid sågen där.

En tidig bild på familjen i Skärså finns på DiBiS.

BYGGÅR	TYP	MÅTT
1939	Öppen med akterruff	25' x 8'
BORDLÄGGNING	SPANT	MOTOR
Klink	Furu	Solo 6 Hk
LEVERERAD TILL	PLATS	
Erik Eriksson	Skärså	

Familjen Eriksson framför fiskarstugan på Nordskär i Skärså. På stolen Marta Hansdotter född i början av 1850-talet i Malung, T.v. står Erik Eriksson född 1901, hans far Per Erik Eriksson (1878-1953) och mor Karin f. Englund (1879-1944) och bror Anders född 1906.

Nästa Bergqvistbåt som levererades till Söderhamn var beställd av Arvid Jonsson på Prästgrundet. Inte heller här har jag lyckats få tag på några bilder av båten, men tack vare DiBiS databas en bild på Arvid och hans blivande fru Olga, född Svedberg, faster till Lennart Svedberg i Söderhamn.

Båten var nog kvar på Prästgrundet en bit in på 1950-talet. Elsy Persson, som kom till Prästgrundet 1955 minns inte att båten fanns kvar då, kanske inte 1953 heller.

BYGGÅR	TYP	MÅTT
1941	Öppen med akterruff	26' x 8,5'
BORDLÄGGNING	SPANT	MOTOR
Klink	Furu	Solo 8 Hk
LEVERERAD TILL	PLATS	
Arvid Jonsson	Prästgrundet	

Lennart Svedberg berättar att Olga var med och hjälpte till med fisket – "jobbade som en hel karl", det minns Elsy Persson också. Arvid och Olga flyttade sedan till Humlegårdsstrand. Det var på 1960-talet, en kortare tid. Kanske fiskade de där också. Stugan finns kvar och ägs i dag av Gunnar Svedberg. Den ligger mitt

emot Erik Svedbergs på Åströmsskäret. Vintertid bodde Jonssons bakom Verdandi i Vågbro. Jag vill minnas att båten var vitmålad, men inte säkert, säger Lennart. Den var nog vit säger Gunnar.

Jag tar med en tredje båt också. Den beställdes av Per Collin i Skärså 1943, men inte heller här finns någon bild. Hoppet står till er läsare att komma med tips på bilder!

BYGGÅR	TYP	MÅTT
1943	Öppen med akterruff	26' x 8'
BORDLÄGGNING	SPANT	MOTOR
Klink	Furu	Drott
LEVERERAD TILL	PLATS	
Per Collin	Skärså	

Från byn Kolsta i Norrala kom bröderna Lars, Jonas, Olov (Olle) och Per Collin, alla fiskade i Skärså och hade varsina sjöbodar. Per hade sjöbod söder om Albertina, norr om hade Olle, Lars och Jonas. Jonas' son Petrus, född 1900, var far till Ingrid, gift Norell, som fyllde 91 år den 12 september i år. Ingrid konstaterar att hennes pappas farbror köpte en ny båt när han var mellan 60-70 år. Det roliga är dock att motorn finns kvar i Skärså, hos Torbjörn Östrin. Vid speciella tillfällen händer det att den får göra rätt för sig igen, dock inte på sjön.

På nästa sida finns en bild av motorn och lite mer fakta. Under byavandringen >>>>

Olga, född Svedberg, med sin blivande make Arvid Jonsson. Det spetsiga staketet hindrade getterna, som då hölls på Prästgrundet, att komma åt de få odlingar som fanns.

i somras fick deltagarna ta en närmare titt på motorn, här demonstrerad av Erik Burman och Dennis Vestlund, båda Skärsåbor. En 6 hästkrafters kulmotor av fabriket DROTT, som kostade 1 498,70 kronor och levererades till Olle Collin.

/Hälsningar från Anders

- Kompletteringar och sammanställning /Sture Claesson -

Strandstädning av Skatön

Söndagen den 14 juli genomförde 18 personer strandstädning av Skatön. Det var tio personer från ön och åtta personer utifrån. Initiativet till städningen kommer från Kust- och Skärgårdsföreningen, som tillsammans med Skatöns samfälligheter och Naturskyddsföreningen genomförde städagen.

Skatön från ovan.

FOTO: Tomas Strand.

Kust- och Skärgårdsföreningen deltar i ett riksomfattande projekt, där uppgiften är att analysera varifrån skräpet kommer längs våra kuster och vad är det för skräp. Är det folk som lämnar, eller flyter skräpet i land från båtar?

Sten Furbo, ordförande i Skatöns samfällighet, körde många kärror till uppsamlingsplatsen

På Skatön hittade en grupp följande: en röd prick, en rygg till en trädgårdsstol, en blå dyna till trädgårdsstol, många repstumpar, en tygsko, en full flaska schampo, en blomlåda, en engångsgrill, flera barnleksaker, en fin hink, en sittdyna att spänna kring ryggen, ett tiotal ölburkar, varav en oöppnad, två rostiga tunnor som vi fick lämna då de var för stora. Det hittades även ett helt fönster med helt glas, även det för stort för att bära, samt några plastpåsar i olika storlek.

De tre andra grupperna hittade ungefär samma sortiment. Mycket virke med spik och andra metallskoningar ligger längs stränderna. Fisknät och plastrep är också vanliga fraktioner.

Mycket virke med massor av spik hittades.

Utefter Norrlandskusten är det bara Söderhamn och Luleå som deltar i projektet "Plastren ö". I Luleå kommer man att städa 10 öar. I Luleå Skärgård finns det 1200 öar varav många också har fast boende befolkning.

Vid kaffepausen diskuterades om detta skulle kunna bli en årlig tradition och dessutom få med de andra öarna i vår Skärgård.

Text och foto: Lennart Andersson

Här en liten del av allt skräp som samlades in.

En stor del av den plast som hamnar i havet är engångsförpackningar och plastpåsar. Majoriteten av allt skräp som finns i havet har slängts på land och förts till havet med regnvatten, vindar och floder. I havet sönderdelas plastskräpet långsamt till mindre delar och blir till slut till så kallade mikroplaster, som inte bryts ned på flera hundra år och som är nästintill omöjliga att fånga upp. Förlorade fiskeredskap, som nät av nylon, sönderdelas också till mikroplaster. Men innan de har sönderdelats flyter näten runt som dödsfällor för djur, så kallade spökgarn. /Naturskyddsföreningen/

"Bränningar"

Här ett tillägg till Elsy Perssons tre avsitt med minnen från Prästgrundet där Elsy bland annat berättade om inspelningen av filmen "Bränningar" med Ingrid Bergman. Då fanns inga bilder som vi fick använda.

Men nu kan vi presentera bilder tack vare Gustav Rådströms barnbarn. Gustav Rådström, känd som "Bio-Gustav" var innehavare av Svea Bio i Söderhamn.

Bilderna är från inspelningen på Prästgrundet 1934 och tagna av **Gustav Rådström**.

Bildtexterna har sonen Curt skrivit.

"Regissör Ivar Johansson".
(och filmning av skummande bränningar på östra sidan av ön. Red:s tillägg.)

En av Ingrid Bergmans allra första filmer var huvudrollen i "Bränningar".

Hela sommaren 1934 filmade man på Prästgrundet, i Trönö och i Söderhamn.

"Statister på väg till Prästgrundet."
(Man har passerat Ottergrundet i Söderhamns skärgård, ön t.v.)

Hälsingeförfattaren Henning Ohlson i Vallsta skrev manuset och Skog-födde Ivar Johansson regisserade.

Citat ur Prästgrundsboken:

"I en paus under inspelningarna passade Gustav Rådström, biografägare i Söderhamn, på att fotografera huvudrollsinnehavarna Ingrid Bergman och Sten Lindgren (som spelade prästen Daniel) på kapellets trappa. Damen t.h. är obekant. (bilden nedan)

Det är kyrksöndag på "Stormskär", som ön hette i filmen. Kyrkfolket är på väg från kapellet efter att ha hört på "prästen Daniel!". (mittenbilden)

"T.v. hälsingeförfattaren Henning Olsson, som skrev manuset till filmen".

Filmerna hade urpremiär på Svea Bio i Söderhamn."

Gustav Rådström var inspicient och såg bl a till att det stora filmsällskapet fick husrum, mat och dryck. Svea Bio hade urpremiär på filmerna som gick tre veckor för utsålda hus.

Bilden th togs av Bio-Gustav och är nog den enda där Ingrid Bergman sticker sockor.

"T.h. Weyler Hildebrand känd skådespelare på 30-talet. Bredvid regissören Ivar Johansson."

Sammanställning /Sture Claesson

Fritidsfisket i havet

- en enkätundersökning -

Hur mycket fisk fångar fritidsfiskarna i havet? Vilka är de bästa vikarna för olika fiskarters reproduktion? Det är ett par frågor som länsstyrelsen Gävleborgs fiskeprojekt ska ge svar på.

Tidigt i våras inleddes fältarbetet längs länskusten i de 24 utvalda grunda havsvikarna. Fram till och med 2021 kommer man att undersöka fiskyngel, fiskrom och bottenvegetation.

Carolyn Faithfull

Bland de vikar som nu ska undersökas och utvärderas finns sex i Söderhamn; en på Tupparna, en i Djupvik, en på Esnkär, en i Sikfjärden, en på Tvyfallsön och en i Skärså.

Vi har dragit not och fångat och räknat millimetersmå fiskyngel av sik, abborre och olika arter av vitfisk. Och i vassarna har vi håvat gäddyngel, berättar projektledaren Carolyn Faithfull.

När resultatet av inventeringen blir klart räknar forskarna med att ha en bild över vilka vikar som är bra "barnkammare". I ett längre perspektiv kan de aktuella vikarna få någon form av skydd.

För att öka kunskapen om fiskebeståndet längs länskusten genomförs också en enkätundersökning om hushållets fritidsfiske i havet.

Under innevarande år kommer 15 000 slumpmässigt utvalda personer, som bor som längst fem mil från kusten, att tillfrågas. Den första omgången, om 5 000 digitala förfrågningar, skicka-

des ut i maj. I september skickades ytterligare 5 000 enkäter ut och den sista omgången går ut i december. Personerna som deltar i enkätundersökningen svarar på om de har fiskat i havet under en 4-månaderesperiod och i så fall hur mycket fisk de fångat. På så sätt täcker enkäten in hela året.

Vi vet hur mycket fisk yrkesfiskarna fångar, hur mycket fisk skarvar och sälar äter men vi har ingen bra uppfattning om hur mycket fisk fritidsfiskarna fångar i havet.

Till dags dato (månadsskiftet september/oktober) har 35 procent svarat. Vi har diskuterat att skicka ut en påminnelse men inget är bestämt. För våra beräkningar av fiskebeståndet är en svarsfrekvens på över 20 procent intressant, säger Carolyn Faithfull.

Projektet finansieras av Havs- och Vattenmyndigheten.

/Text och Foto: Curt Risell

Skarvjakten som uteblev

Länsstyrelsen beviljade i somras Söderhamns kommuns ansökan om skydds jakt på skarvar i Söderhamnsfjärden, Midsommarfjärden, inre Lötviken och norra sidan av Skärså med motivering att den hotar fiskpopulationen i de aktuella områdena.

Problemet är att det enligt jägarna inte går att jaga i de aktuella områdena under semestertid med tät bebyggelse och ett omfattande rörligt friluftsliv. Därför blev det inte heller någon skydds jakt på de 500 skarvar som länsstyrelsen beviljat.

Förutom de ovan nämnda områdena ansökte kommunen om prickning av 200 ägg på Myrskär, störningar på ett 10-tal öar där fåglarna etablerat sig och skydds jakt i havet utanför Sandarne. Dessa ansökningar avslogs.

Den lag om skydds jakt vi har att rätta oss efter säger att skydds jakt skall ske i omedelbar anslutning till det man vill skydda, som exempelvis en reproduktionsplats för fisk, säger Elina Eriksson, handläggare vid Länsstyrelsen.

Utifrån den uppkomna situationen gjorde kommunen en kompletterande ansökan om att få förlägga jakten i skärgården där det finns platser för sjöfågeljakt och bebyggelsen är glesare. Ansökan avslogs. Kommunen har överklagat.

Finns det då någon möjlighet att förlägga skydds jakten till områden där jakt går att genomföra?

- Det beror på ansökan, säger Elina Eriksson.

/Curt Risell

- Mer om skarvjakt på nästa sida.

Skarvjakt i Ljusnans mynning

På ett skär i Ljusnans yttre mynningsområde har jägarna placerat en handfull skarv-vättar. En bit däri-från, bakom några stora stenblock, iförda kamouflagelkläder och beväpnade med hagelgevär, har Bob Karlsson och sonen Anton Olsson tagit skydd.

Väl på plats är det bara för jägarna att vänta på att skarvarna ska slå sig ner bland vättarna för att vila eller torka vingarna. Ofta dröjer det inte länge förrän de första fåglarna sjunker ner från himlen mot skäret. Då smäller det och ytterligare några skarvar av de hundra som länsstyrelsen beviljat skydds jakt på kan räknas in.

När den tilldelade jakttiden gått ut har också Bob och Anton fyllt kvoten sånär som på en fågel.

Jakten har gått bra när man lärt sig hur de skygga fåglarna reagerar och hur vi ska uppträda för att komma inom skotthåll. Skarvarna lär sig snabbt vad som gäller. En gasolkanon exempelvis skrämmer dem för stunden. När de inte längre uppfattar den som ett hot är de tillbaka säger Bob Karlsson.

Han berättar också att de inte kan jaga på samma skär hela tiden utan är tvungen att flytta runt bland kobbarna när skarvarna lärt sig var jägarna finns.

Om årets skydds jakt på 100 skarvar som **Ljusne Sportfiskeklubb** fått beviljad har någon betydelse är mycket tveksamt. När det blir lugnt i älvmyningen är skarvarna tillbaka.

Jag hoppas att vi åtminstone kan öka avskjutningen till nästa år för att i någon mån hålla tillbaka ökningen av antalet skarvar även om något hundratal känns

som en droppe i havet.

För det handlar om tusentals fåglar som fiskar längs länskusten. Länsstyrelsen har uppskattat antalet skarvar till drygt 16 000.

Bob Karlsson har med samma beräkningsgrund som länsstyrelsen använt sig av uppskattat antalet till över 20 000 bara i Söderhamns skärgård och stammen växer snabbt. Med cirka 3 300 häckningar och fem ägg i varje bo förstår man att tillökningen går snabbt även om bara hälften av ungarna lämnar sina bon.

Under senare år har skarvarna kommit att dominera fågellivet i skärgården samtidigt som fastboende och sommargäster blivit allt mer kritisk till fåglarna. "Döda" öar, vitkalkade av skarvarnas spillning, har upprört många skärgårdsbor liksom fåglarnas kalasande på fisk i fiskredskap.

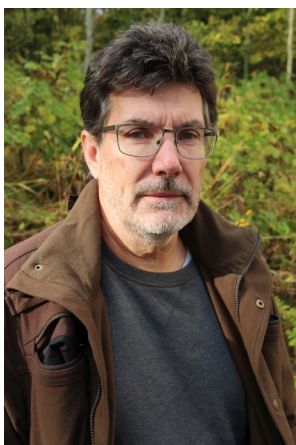
På länsstyrelsen har vi också upplevt att konflikten med skarvar ökat med åren och att man på sina håll tagit "lagen" i egna händer, säger Elina Eriksson en av handläggarna av skydds jakt på skarv.

Att skärgårdsborna tröttnat på skarvarna som de menar tagit över skärgården råder det ingen tvekan om. Hur det som uppenbart upplevs som ett stort problem ska lösas återstår att se.

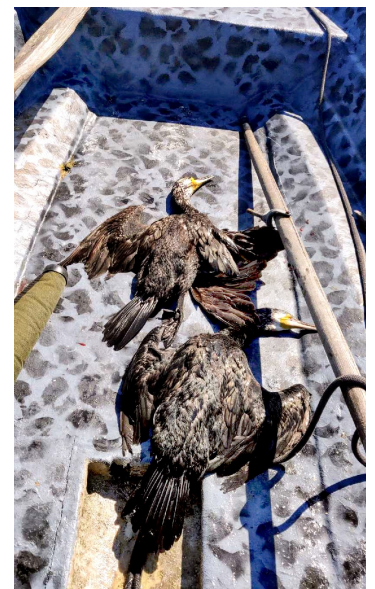
/Curt Risell

Övre bilden visar de uppsatta vättarna. FOTO: Förf. Den under är en bild på Kråkskär, utanför Sandarnefabriken, sedd uppifrån. Samma holme som på bilden i annonsen på nästa sida. FOTO: Mattias Sundberg

Bob Karlsson och i mitten Anton Olsson i kamouflagelkläder. Även båten är kamouflagemålad. FOTO: Förf.

Går det att göra något åt Skarvpopulationen i vår skärgård?

Måndag 18 november Kl 1900

ordnar vi ett seminarium om detta i hörsalen på CFL.
Representanter från Länsstyrelsen, Söderhamns kommun, politiker
och Skarvjägare deltagar.

Välkomna!

Mer info: lennart@skargardarna.se 070-8168411

Studie
främjandet

Söderhamns Kust & Skärgårdsförening
info@skargardsforeningen.se
070-8168411

Söderhamns Kust & Skärgårdsförening

Ordförande

Lennart Andersson

lennander39@gmail.com

0270-285539, 0270-33030, 070-8168411

Kassör

Barbro Olsson

grimshararna@gmail.com

0270-149 15 073-0235755

Sekreterare

Hans Fryklund

hans.fryklund@gmail.com

0270-281108, 070-5424855

Övriga styrelsemedlemmar

Astrid Forslund, Håkan Elffors-Johansson, Bengt Hedman,

Anders Burman, S-G Johansson, Denny Månsson

Suppl: Görgen Larsson, Sven-Åke Söderlund

Redaktion Bränningen

Lennart Andersson (ansv. utg.), Hans Fryklund (research o. IT),

Sture Claesson (sättning o. layout), Curt Risell

Hemsida: www.skargardsforeningen.se

E-post: info@skargardsforeningen.se

Vi finns också på Facebook, sök på

Kust & Skärgård Söderhamn

Kolla du också!

Kust & Skärgårdsföreningens målsättning är att värna om kustens och skärgårdens miljö och dess kulturarv.

Se vår hemsida <http://www.skargardsforeningen.se> under **Aktuellt**.

Där finns våra träffar inlagda. Vi träffas för det mesta i vår föreningslokal Gäddan. Vi jobbar ibland praktiskt med lokalen, ibland diskuterar vi händelser och historier, skriver och katalogiserar, samt inte minst viktigt, tar en kopp kaffe och macka.

Vi välkomnar alla som är intresserad av Skärgården och dess miljö.

Medlemsavgiften är 200:-/år

Bg 5705-0700

Välkommen att bli medlem!

B

PP

Sverige, Port Payé

~~Avsändare~~

~~Söderhamns Kust & Skärgårdsförening~~

~~c/o Barbro Olsson~~

~~Abraham Bäckgatan 11D~~

~~826 39 Söderhamn~~

Advents- kaffe

1:a december
kl 13—17

GOTT FIKA OCH
MYSIG SAMVARO

Fiskarmuséet Hambreusgatan

J fiskarebostaden, med sprakande eld i vedspisen och flammande ljus på kaffebordet, dä'ni!

Dessutom **utställningar och bokförsäljning.**

Vi har

"Söderhamns skärgård
speglad i konsten"

och

"Hemsköborna 10 år"

som

och även

lämpliga julklappar

Båttavlor

VÄLKOMMEN!

